

„STAROSTE DE ZIDARI” - ION MINCU (1852-1912)

Ion Mincu - the „chief of the bricklayer” (1852-1912)

Radu MOȚOC

Abstract: *The article contains information about the Romanian architect Ion Mincu (1852-1912), his contributions regarding formation of modern architecture. The most important works are: Central girls School-1890; Galati Administrative Palace – 1904; Commerce Bank of Craiova; „The buffet” or „Romanian Pub” in Bucharest – 1892; Lahovary homes, Monteoru and Vernescu; Gheorghieff families tombs, Cantacuzino and Ghica from Belu cemetery; the design of the Cathedral furniture from Constance etc..*

Personalitatea lui Ion Mincu este legată de perioada de formare a arhitecturii moderne românești. Dezvoltarea științelor, artei și culturii din care face parte și arhitectura, sunt legate de evoluția istoriei. Denumirea de „arhitect” în Țările Române, pînă la începutul secolului al XIX-lea, nu era cunoscută, se utiliza termenul de „staroste de zidari”. O excepție o constituie spătarul Mihai Cantacuzino, care la începutul sec. al XVIII-lea studiasse în Italia și arta arhitecturii, ceea ce însă constituie un caz izolat ¹

Constituirea statului român modern și cîștigarea independenței au creat condiții favorabile dezvoltării activității din domeniul construcțiilor, care vizau locuințe private și sedii de instituții, precum: bănci, ministere, palate de justiție, etc.

Soluțiile adoptate pentru arhitectura noilor clădiri nu puteau fi altele, decît cele încadrate în stilul eclectic caracteristic academismului școlii franceze, care domina arhitectura Europei din perioada respectivă. Pentru acele timpuri, în România era firesc, ca arhitecții după planurile cărora au fost construite aceste clădiri să fie francezi sau români, cu studii la „Școala Națională de Arte Frumoase” din Paris.

Semnalăm cîteva dintre cele mai importante clădiri ridicate în această perioadă:

- Banca Națională a României, care constituie opera arhitecților Cassien

¹ CAFFÉ, Mihai. *Ion Mincu*. București: Ed. Minerva, 1970, p. 5.

Bernard și Albert Galleron (1883-1885)

- Ateneul Român, conceput de arhitectul francez Albert Galleron în spi-ritul eclectismului de școală franceză. (1886-1888)
- Palatul de Justiție din București, executat după planurile arhitectului A. Ballu. (1890-1895)
- Palatul Ministerului Agriculturii, construit în anul 1896, arhitect Louis Blanc
- Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni, arhitect Paul Gottereau. (1896-1900)
- Universitatea „A. I. Cuza” din Iași, construită după planurile arh. Louis Blanc. (1896)
- Teatrul Național din Iași (1896) și cele din Cluj și Oradea, constituie opera arhitecților Fellner și Helmer
- Palatul Poștei Centrale, opera arhitectului Alex. Săvulescu. (1900) ²

Arhitectura românească din ultimul deceniu al sec. al XIX-lea și primele două decenii ale următorului secol, a făcut un pas înainte pe drumul eliberării de sub tutela atotputernică a ce se numea, academismul „Școlii de Belle-Arte” din Paris. În țările europene se afirma ideea de a se utiliza specificul național în artă. Acest spirit l-a preocupat și a fost promovat de către Alexandru Odobescu, care îi îndemna pe arhitecții români să: „studieze cu atenție și să nu piardă nici o ocazie de a folosi toate elementele artistice, care se regăsesc în monumentele românești rămase din trecut” ³.

Primul arhitect care a încercat să opună eclectismului din arhitectura acelor timpuri, opere noi, în ale căror forme se afirmau pentru prima dată trăsături specifice naționale, a fost **Ion Mincu**.

Ion Mincu s-a născut la Focșani, în data de 20 decembrie 1852. Studiile secundare și le face la Liceul „Unirea” din Focșani, în perioada anilor 1863-1871. În anul 1871 se înscrie la „Școala Națională de poduri și șosele” din București, pe care o absolvă în anul 1875, obținând diploma de inginer. Paralel cu ingineria, a studiat câțiva ani la „Școala de bele-arte și pictură” de la București. După o practică de doi ani ca inginer, renunță la cariera de inginer și în anul 1877 se înscrie la celebra deja „École des Beaux-Arts” din Paris, obținând diploma de arhitect în anul 1884. Remarcat de Asociația arhitecților francezi, primește din partea acestora, un premiu în anul 1883.

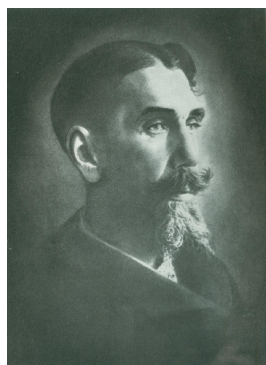

Fig. 1. Ion Mincu

Călătoria de studii pe care Ion Mincu o efectuează în Spania, îi va deschide universul coloristic și pitoresc al artei iberice.

² IONESCU, Grigore. *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*. București: Ed. Academiei, 1982, pp. 538-539, 541-542, 544-545

³ Ibidem, p. 548

„Spre deosebire de alți arhitecți, el n-a devenit un rob al manierei deprinse pe băncile școlii, referitor la academismul eclectic, care stăpînea mințile multor arhitecți din Franța”, afirmă profesorul arhitect Grigore Ionescu. Pentru a concepe lucrări noi de arhitectură, cu motive naționale, era nevoie de a cunoaște temeinic arta populară și cu precădere arhitectura românească veche.

Lucrările lui Ion Mincu nu sunt numeroase.

1. O primă grupare o constituie o serie de locuințe de tip vilă sau locuințe reprezentative, ale unor familii aristocrate, cum sunt:

- Casa Vitzu - 1884
- Casa Lahovary - 1886
- Casa Monteoru – 1889
- Casa Vernescu – 1889
- Casa Robescu din București – 1890
- Casa Robescu din Galați – 1896
- Vila Robescu din Sinaia – 1897
- Casa N. Petrașcu – 1904

2. Din categoria edificiilor publice, care includ și cele două proiecte ne-realizate: „Ospelul Comunal” (Primăria Capitalei) și fațada Ministerului de război, trebuie amintite următoarele proiecte finalizate prin executarea clădirilor:

- Școala centrală de fete – 1890
- Palatul administrativ din Galați – 1904
- Banca Comerțului din Craiova, construcția finalizată în anul 1912
- „Bufetul” sau „Cîrciuma românească” din București – 1892

3. Pe lângă cele două categorii de clădiri menționate, trebuie amintită și arhitectura cavourilor, pe care arhitectul le-a realizat în cimitirul Belu din București, pentru familiile: Gheorghieff, Cantacuzino și Ghica, care întregesc opera arhitectului „cu o notă de gravitate monumentală”⁴.

4. Pentru a întregi complexitatea lucrărilor abordate de arh. Ion Mincu, merită a fi semnalată atenția acordată de acesta artelor aplicate, precum proiectarea mobilierul catedralei din Constanța.

Pentru a doua comandă primită ca arhitect, „**Casa Lahovary**” din București, Ion Mincu a studiat timp de un an mai multe mănăstiri și case vechi țărănești din județul Argeș și Vâlcea, după care a trecut la executarea proiectului.

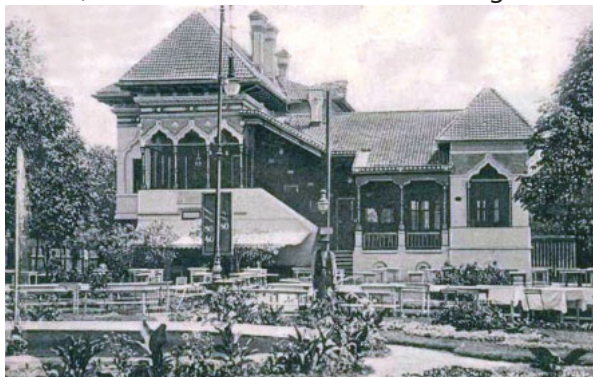
⁴ CAFFÉ, Mihai, op. cit, p.23

Această clădire ridicată în anul 1886 a produs oarecare senzație în lumea artistică, pentru că era prima încercare de a se realiza o arhitectură inspirată din tradiția națională.

O caracteristică a lucrărilor lui Ion Mincu, care se regăsește și la Casa Lahovary, îl constituie arcul lanciat (are forma unui vîrf de lance), despre care specialiștii o consideră „nu doar o imagine pitorească, reflectînd unele înclinații romantice de inspirație mauro-venețiană. Originea arcului lanciat din majoritatea lucrărilor românești ale lui Mincu trebuie căutate în faptul că el constituia un element caracteristic ultimei perioade a sec. al XVIII-lea din București, și care se recunoaște – printre altele - la biserica Sf. Elefterie, Bătiște și mai ales Stavropoleos”⁵. Ce este deosebit de expresiv la Casa Lahovary și care constituie elementul dominant, este peronul de acces acoperit, pe care arhitectul îl tratează sub forma unui pridvor de casă boierească.

„**Bufetul**” de la Șoseaua Kiseleff, chiar dacă nu urmează cronologic casei Lahovary, constituie o reluare a ideilor de la prima lucrare, prin acumularea unor noi idei și elemente ornamentale. Clădirea a fost proiectată în anul 1889, pentru un pavilion românesc, destinat a fi o „cîrciumă românească” la expoziția internațională de la Paris, unde din diferite motive nu a putut fi realizată.

Întreaga construcție este compusă din elemente tradiționale românești, de la casele țărănești și conacele boierești de deal, din zona Argeșului și Vîlcei. Există și o influență a arhitecturii de tip Hurez, care la rîndul ei reprezintă o transpunere savantă a elementelor componente ale unei case țărănești.

Scara principală desfășurată lateral spre foișor, te îndreaptă spre o „loggie”, o adevărată sală deschisă, care comunică cu sălile adiacente. Este remarcabilă proporția înaltelor arcade, care conferă demnitatea unei case domnești de tipul celor de la Mogoșoaia sau Potlogi. Se poate remarca virtuozitatea, cu care utilizează detaliul de relief, cromatic, lucrarea lemnului și ornamentele ceramice aplicate pe zidărie, care pot constitui un creuzet foarte personal.

Stîlpul de lemn al cerdacului românesc e tratat avînd un pedestal și capitel, păstrînd însă proporțiile și eleganța stilului românesc. Colonețele de lemn nu susțin grinzi ca la prispa țărănească. Frizele ornamentale de teracotă smălțuită, în relief, în care sursa de inspirație ne duce spre faianțarii atelierului de la Robia, dar

⁵ CAFFÉ, Mihai, op. cit, p. 26

și spre decoratorii bisericilor din vremea lui Ștefan cel Mare, sau chiar a majolicei iberice ⁶. Toată această superbă dantelă de forme armonios proporționate, se ridică pe un postament alb, masiv, cu o ușă boltită, ce semnaleză o cramă, devenind în ansamblu o expresie a arhitecturii tradiționale românești.

Prin cele două clădiri: „Casa Lahovary” și „Bufetul” de la Șoseaua Kiseleff, Ion Mincu a creat premisele unor lucrări, care să dezvolte un nou stil, și să se impună ca o arhitectură națională românească.

Școala centrală de fete din București, construită în anul 1890, este un simbol al arhitecturii „Mincu”, inimitabilă, pentru că este foarte personală. Se poate face o paralelă cu ansamblurile mănăstirești de la Hurezul din Oltenia, Antim și Văcărești din București. Planul de formă dreptunghiulară, este compusă din patru aripi cu parter și etaj fiecare, dispuse simetric în jurul unei curți interioare. La etaj este amenajat internatul, compus din șase dormitoare, fiecare cu intrări și anexe independente. Curtea interioară este tratată ca o incintă mănăstirească, mărginită la parter de o suită de arcade trilobate în acoladă, sprijinite pe coloane de piatră. Ca și foișorul „Bufetului”, zidul de deasupra arcadelor este tapițat cu ornamente florale realizate din ceramică colorată. Pe fațada principală, brîul median construit din faianță policromă și lanțul continuu de arcuri sprijinite pe console de teracotă smălțuită verde de sub streșină, își au originea în plastica decorativă caracteristică arhitecturii feudale românești ⁷.

Tema unei școli de fete a dat posibilitatea arhitectului, de a ieși din tipicul școlilor internat de tip cazarmă, intervenind, atît în rezolvarea funcțională, cît și în plan stilistic. El a căutat să dezvolte o arhitectură modernă, pe linia tradiției naționale, păstrînd proporțiile monumentale. Mincu a adoptat o arhitectură, care trebuia să includă un mare număr de săli mari și spațioase, grupate pe circulații largi, gravitînd în jurul elementelor centrale: amfiteatre, laboratoare.

El a transformat curtea interioară, utilizată anterior doar pentru iluminatul coridoarelor și recreații insalubre, într-o zonă activă de culoare și lumină, o grădină înconjurată cu arcade frumos desenate și ornate cu ceramică policromă. Amploarea spațiilor și decorarea interioarelor cît și compoziția ornamentelor de la fațadă, conferă acestei școli o viziune unitară deosebit de atractivă pentru elevi. Parterul cu cancelarii și clase sunt separate de dormitoare de la etaj printr-un brîu de inspirație românească. Ferestrele de la parter sunt deschise amplu pentru a ilumina clasele, în timp ce ferestrele de la etaj apar mai înguste și rare, creîndu-se un agreabil joc de contraste care sugerează un caracter intim al sălilor. Ornamentele de ceramică smălțuită în tonuri predominant albastre a brîului dintre etajele clădirii, medaliaoanele-lemnă ce punctează plinurile dintre ferestrele etajului, cornișele bogat profilate sunt elemente care conferă o notă de inspirație națională. Curtea interioară înconjurată de arcade, are o valoare incontestabilă datorită vir-

⁶ Ibidem, p. 33

⁷ IONESCU, Grigore, op. cit. pp. 552-553

tuozității desenului și a paletei de culori care este pusă în slujba ideii de vioiciune și prospețime tinerească ⁸.

Această lucrare, prin multiplele ei abordări este considerată de specialiști, capodopera arhitectului Ion Mincu.

Casele Monteoru și Vernescu

Două reședințe de lux, aflate pe Calea Victoriei, la mică distanță una de alta, au fost construite în perioada anilor 1887 -1889, imediat după casa Lahovary, dar într-o manieră cu totul opusă acesteia. Abordarea stilului academic eclectic se poate explica prin faptul, că cei doi comanditari, aparțineau unor familii bogate, care au dorit asemenea reședințe, care să-i reprezinte în societate.

La casa Monteoru se remarcă holul central pe trei nivele, scara fiind amplificată de amplasarea unei oglinzi, sufrageria cu lambriuri, deschisă, cu vedere spre grădină.

Casa Vernescu atrage atenția prin plafoanele în casete și chesoane, de forme și ornamente, pe cât de variate, pe atât de abundente în modelaje și culori. Impresionează scara a cărei spirală fastuoasă culminează în rotunda cu splendide arcade. „Predomină culoarea caldă, cu străluciri discrete a stucaturilor, bronzului, ornamentelor aurite, lambriurilor și tapițeriilor care poartă amprenta unui îndrăgostit al pitorescului senzual, care încălzește și însuflețește întreaga operă a lui Mincu”⁹. Sunt două lucrări de virtuozitate, ale imaginației și al autenticului simț al compoziției, cu care Mincu va aborda fiecare din lucrările sale.

Vila Robescu din Sinaia.

O lucrare aparte o constituie Vila Robescu de la Sinaia. Autorul acestui proiect a considerat necesar să abandoneze în totalitate adaosurile decorative, mergând pe o puritate geometrică, unde predomină streșinile proeminente, profilate pe fundalul pădurii de brad. Cu un parter foarte ridicat, specific caselor de munte, unde predomină încăperile de serviciu, se suprapun vaste săli de primire, dispuse după schema tradițională a caselor țărănești, în stînga și dreapta unei tinde spațioase. Etajul superior cuprinde dormitoare și mai multe încăperi mai mici, care oferă o diversitate a volumelor pe ansamblu ¹⁰.

Prin masivitatea construcției ea se poate asemăna cu o tradițională „culă”, caracteristică zonelor subcarpatice meridionale, unde impresionează cerdacul, la care se ajunge printr-o rampă monumentală a scării exterioare.

Referindu-se la această vilă de la Sinaia, Ion Mincu avea să scrie în anul 1896, o mărturisire de credință pentru profesia de arhitect: „Orașe întregi s-au ridicat ca din pământ în țara aceasta, Sinaia spre pildă, și de unde am fi putut continua în ele o tradițiune și a realiza o arhitectură originală, care să fie expresiunea obiceiurilor, climei, trebuințelor și simțirilor noastre, am alcătuit o adunătură bizară și hibridă de

⁸ CAFFÉ, Mihai, op. cit., p. 42

⁹ Ibidem, p. 50

¹⁰ Ibidem, p. 54

modele rău copiate ale arhitecților din toate țările și din toate climele, adunătură care ne înfățișează în cea mai ridicolă alăturare, așa numita *maison de plaisance* din preajma Parisului cu casa flamandă, castele gotice în miniatură și vile din sudul Italiei”¹¹.

Casa Robescu din Galați

Faptul că Ion Mincu execută nu mai puțin de trei proiecte de clădiri familiei Robescu, întărește supoziția lui Mihail Caffé, de existență a unui grad de rudenie între arhitect și comanditar¹².

La București, arhitectul realizează o reședință fără trăsături caracte-ristice, spre deosebire de vila - palat impunătoare, de la Galați, unde se pot admira ornamente ceramice și de lemn, la streșini, colonete, balustrade, ancadramente. Anumite ornamente precum: ceramica policromă, desenul arcaturilor lanciate, friza de ocnițe și butoni, colonetele de lemn sculptate ale logiei de la intrare, cât și modul cum a conceput streășina, indică o apropiere evidentă cu arhitectura utilizată la casa „Casa Lahovary” și mai ales la „Bufet”. Dar volumul acestei case se apropie mai mult de vila de la Sinaia decât de celelalte două semnalate, dorind parcă să realizeze o reședință impozantă. Abundența ornamentelor ceramice la partea superioară a fațadei, cât și anumite detalii decorative, atenuează severitatea siluetei monumentale¹³.

Palatul administrativ din Galați.

Amplasat pe artera principală a orașului, Palatul administrativ este conceput pe un plan simetric având un corp principal în lungul bulevardului și două aripi secundare, mai scunde și mai puțin ornate. Curtea interioară este de factură strict utilitară. Fațada corpului principal, care din păcate este lipsită de o generoasă perspectivă frontală, este placată cu o piatră gălbuie, având delimitate trei părți distincte. La parter, cele trei arcade de factură romanică, sunt flancate de o parte și alta de ferestre dreptunghiulare suprapuse. Decorul acestei fațade, în care cele trei goluri înalte de la etaj sunt terminate cu arce de vîrf de lance, conțin elementele pe care Ion Mincu le-a utilizat de regulă la cele mai multe clădiri: butoni, discuri, acolade, ocnițe. Stemele de

¹¹ MINCU, I. *Școalele noastre de arte frumoase*, Literatura și arta română, 1896

¹² CAFFÉ, Mihai, op. cit., p. 55

¹³ Ibidem, p.58

bronz ale orașului Galați și cele două statui care semnifică „Industria” și „Agricultura”, contribuie la amplificarea decorativă a fațadei. Cele două statui sunt realizate de Carol Stork, cu care arhitectul va colabora și la realizarea cavoului familiei Gheorghieff. Această împletire a decorului arhitectural cu statui și embleme din bronz încrustate în piatră, caracterizează viziunea plasti-arhitecturală a lui Mincu, mergînd pe buna tradiție ale artei monumentale ale antichității, goticului și barocului¹⁴.

Cavourile familiilor Gheorghieff, Cantacuzino și Ghica din cimitirul Belu. La realizarea acestor cavouri arhitectul Ion Mincu experimentează cîteva idei spațiale și decorative. Privite în ansamblu aceste cavouri pot constitui o sinteză stilistică a întregii sale experiențe și pot constitui, după părerea autorizată a lui Mihail Caffé, „operele sale capitale pe linia elaborării unei mari arhitecturi”. Echilibrul expresiv al maselor, pe care ornamentul de piatră și bronz, statuarul și decorativul le amplifică fără să le anuleze, puritatea liniilor și a suprafețelor realizate în materiale, cărora învechirea le adaugă frumuseți noi, sunt calitățile unei arhitecturi, care se integrează în operele de artă ale cimitirului Belu, datorate unor maeștri renumiți precum: I. Georgescu, Carol și Fr. Stork, Paciurea, Milița Petrașcu, Medrea, etc.¹⁵.

Activitatea parlamentară a lui Ion Mincu din perioada 1895-1899, ca deputat al județului Putna, se caracterizează prin denunțarea corupției, lipsei de onestitate profesională și dezinteresul oficialităților pentru dezvoltarea artelor și arhitecturii în România.

În cuvîntarea sa din 26 martie 1898, prin care interpela guvernul privind lipsa unei școli superioare de arhitectură, declara: „Pentru arhitecți, nu s-a făcut nimic. Anul acesta s-a îndurat d. ministru G.Mîrzescu să prevadă în buget suma de lei 16.000 pentru înființarea secției de arhitectură la școala de belle-arte și atît”¹⁶.

Lui Ion Mincu nu i-a fost străină nici o activitate legată de progresul artei și arhitecturii naționale. Prestigiul profesiei și creșterea unor generații de arhitecți, care să se dedice ideii de ilustrare a unui panteon cultural modern românesc, a fost una din preocupările constante ale lui. A scris și a pledat pentru **învățămîntul românesc de arhitectură**, căruia i-a consacrat 20 de ani din viață. Fiind un apropiat al artiștilor G. D. Mirea și I. Georgescu, dar și un colaborator al sculptorilor C.Stork și Romanelli, avea cu siguranță o privire de ansamblu a potențialului artistic, de care putea beneficia școala de arhitectură.

O scurtă trecere în revistă a etapelor premergătoare înființării Școlii de arhitectură, scoate în evidență o perioadă de peste 40 de ani de încercări și tatonări.

La înființarea „Școlii de arte frumoase” din Iași, prin decret domnesc, în anul 1860, s-a omis o secție de arhitectură. Secția de arhitectură a Școlii de arte frumoase, înființată la București în anul 1864, nu a funcționat din lipsă de elevi. O încercare în anul 1872, de înființare a unei secții de arhitectură pe lîngă Facultatea

¹⁴ Ibidem, p.63

¹⁵ Ibidem, p. 68

¹⁶ Ibidem, p. 77

de științe, sau la Academia de arte în anul 1890, a eșuat din nou. Această situație este semnalată printr-un memoriu în anul 1888, care va fi semnat de Ion Mincu și de arhitecții: V. Valbudea, Al Săvulescu, I. N. Socolescu, D. Maimarolu. În anul 1891, odată cu înființarea „Societății Arhitecților”, apare ideea, de a se înființa o școală de arhitectură. Înființată în anul 1892 după un regulament de funcționare elaborat de I. Mincu, constituie prima formă de învățământ de specialitate, care a funcționat timp de cinci ani într-un local impropriu, având ca profesori și pe cei semnați mai sus. Statutul școlii nu oferea absolvenților un privilegiu de arhitect cu diplomă. Numai în anul 1904, sub ministeriatul lui Delavrancea, avea să se înființeze „Școala superioară de arhitectură”, unde director a fost numit E. Pangrati, G. Cerkez a funcționat ca profesor de construcții și Ion Mincu, profesor de arhitectură.

Dar preocupările didactice sunt mult mai vechi. Ca profesor de desen și decorație la formarea tâmplarilor de artă, el a funcționat la Școala de arte și meserii. Interesant este faptul că el însuși a desenat un leagăn de lemn sculptat pentru un copil, care era destinat primei sale fete, Eliza (1895). O altă lucrare, de data asta o decorație interioară, viza mobilierul catedralei din Constanța (1890-1894). Desenat în spiritul artei decorative populare a creșterilor în lemn, acesta poate constitui prima încercare de a transpune în arta mobilierului modern cult, elemente populare. În sala de ședințe ale Palatului de Justiție din București, Mincu a proiectat mobilierul în care a combinat elementele folclorice cu linia desenului de mobilier din Renașterea italiană și franceză. Această abordare este caracteristică în general a întregii opere de arhitectură a lui Ion Mincu care scoate în evidență faptul că stăpânea toate tehnicile de prelucrare a lemnului, metalului, pietrei, ceramicii și faianței, dublată de un simț înăscut al decoratorului¹⁷.

Timp de 15 ani, până la sfârșitul vieții Ion Mincu a îndrumat și format generații de arhitecți, care prin pasiune au realizat o școală românească modernă de arhitectură.

Cel care va ține cuvântarea de doliu, la moartea arhitectului Ion Mincu, pe care o comemorăm anul acesta, 2012, la 100 de ani, este E. Pangrati, directorul Școlii superioare de arhitectură: „...Mincu a avut convingerea puternică că fiecare țară, are datoria să-și dezvolte arta națională... Opera lui are o altă latură, mai puțin cunoscută dar covârșitor de importantă. Partea aceasta de activitate a artistului este din acelea care nu se manifestă prin clădiri de piatră sau de marmură; ea a fost clădită în sufletele elevilor săi și constituie un monument nepieritor”¹⁸.

¹⁷ Ibidem, p. 80

¹⁸ Ibidem, p. 83

